

Az MTA Biológiai Tudományok Osztálya 2017. évi működésének legfontosabb eredményei

A tudományos osztály 2017-ben 8 osztályülést tartott. Az osztály akadémikus tagjai, a választott közgyűlési képviselők, valamint a bizottságok elnökei az ülésekről csak alapos indokkal maradtak távol. Az osztályüléseken kiemelt jelentőségűek a különböző szakterületek képviselőinek előadásai és az érdemi viták, különféle tudományos kérdésekben, a kutatási trendek nemzetközi és hazai követésére. Rendszeresen a kihelyezett ülések az osztályhoz tartozó kutatóközpontokban, intézetekben. Az idei évben az osztály az MTA Szegedi Biológiai Kutatóközpontjában és az MTA Ökológiai Kutatóközpont Balatoni Limnológiai Intézetében tartotta kihelyezett ülését. A Limnológiai Intézetben tartott ünnepi osztályülés egyben az intézet megalakulásának 90. évfordulója alkalmából rendezett tudományos ülés is volt.

Az osztály egyik fontos és felelősségteljes feladata volt a tisztújítás, az osztály új vezetésének megválasztása. Az új akadémiai ciklusban az osztály ismét elnökévé választotta Fésüs Lászlót, az MTA rendes tagját, elnök-helyettesévé Erdei Annát, az MTA rendes tagját.

A Biológiai Osztály szakmai tevékenységének döntő hányada a tudományos bizottságok keretében zajlik. 2017 egyben a bizottságok megújulásának éve is volt. Az osztály az új akadémiai ciklusban sem változtatott bizottsági rendszerén, továbbra is négy tudományos, négy osztályközi tudományos és egy állandó bizottságot működtet. A tudományos és osztályközi tudományos bizottságok mindegyike jogosult doktori eljárások tárgyalására, az osztály külön doktori bizottságot nem működtet. A bizottságok az alapszabályban meghatározott feladataik mellett, aktív tevékenységet folytattak az érintett tudományterület munkájának értékelésében és koordinálásában, országos és nemzetközi szinten is. Felelősséggel és szakszerűen folytatták le a minősítési eljárások előkészítését, évente 3-4 ülést tartva. Az osztály és a bizottságok figyelemmel kísérték a kiemelkedő kutatási eredményeket, illetve nyomon követték a hazai és nemzetközi kongresszusokon, konferenciákon, tudományos üléseken történő bemutatásukat és azok visszhangját.

Az osztály doktori követelményrendszere szerint elbírálva 2017-ben 6 új MTA doktora cím került kiadásra, (*Bácsi Attila az immunológia, Farkas Edit a diverzitásbiológia, Gácsér Attila a mikrobiológia, Reményi Attila a molekuláris biológia, Székeley Tamás az ökológia, Végvári Zsolt pedig a diverzitásbiológia területén.*) és 20 taggal nőtt az osztály köztestületi tagjainak száma.

Az osztály területéhez tartozó kutatói közösség aktívan vesz részt nemzetközi folyóiratok szerkesztőségi és nemzetközi tudományos bizottságok munkájában. A biológia szakterületén működő kutatóhelyek mindegyikén jelentős mértékű és hatékony tudományos utánpótlás nevelés folyik. Részt vesznek doktori iskolák munkájában, többen közülük az iskolák vezetőjeként. Jelentős tevékenységet fejtenek ki a PhD képzésben. Hazai és nemzetközi pályázatok elnyerésével biztosítják a posztdoktorok számára is a kutatási lehetőséget, ezzel is csökkentve a fiatal tehetségek elvándorlását.

Az osztály és bizottságai a Közgyűlés és a Magyar Tudomány Ünnepehez kapcsolódóan több tudományos ülést szerveztek egy-egy közérdeklődésre számot tartó tudományterületen. De e kereteken kívül is számos előadás és rendezvény megszervezésére került sor. Az osztályhoz tartozó kutatóintézetek is több rendezvény szervezői voltak.

Az Európai Immunológiai Társaságok Szövetsége kezdeményezésére 2005-től minden évben sor kerül az Immunológia Napja megrendezésére, ahol az immunológia jelentőségére kívánják a döntéshozók és a közvélemény figyelmét felhívni. Az előadásokra az ország minden tájáról érkeztek középiskolás diákok. Az idei téma a dohányzás volt.

A mikrobiológiai szakterületen továbbra is megrendezésre kerülnek olyan tudományos ülések, amelyek egyúttal a tudományos továbbképzés szerepét is betöltik (Lányi és Virologiai Nap). A cél olyan alkalmak megszervezése, ahol a továbbképzés vizsgával zárul és a megfelelő szakterületen kreditpont értéke is van. Az előadók többnyire klinikai, ill. laboratóriumi szakemberek.

A Mikrobiológiai Osztályközi Tudományos Bizottság és a Magyar Mikrobiológiai Társaság közös, a védőoltásokkal megelőzhető betegségekről szóló tudományos ülésének sajnálatos apropóját adta a romániai kanyaró járvány, amely halálos áldozatokat is követelt. A tudományos ülésen olyan fontos témák hangzottak el, mint pl. „A kötelező védőoltások visszautasítása – mi történik, ha nincs elég gyerek beoltva?”, de a hallgatók képet kaphattak a fejlesztés alatt álló, új generációs vakcinákról is.

A hazai víztudományi kutatások nemzetközi élvonalba emelése, a kutatások hálózatba szervezése érdekében folytatódik az Akadémia víztudományi programja, amelynek egyik fő együttműködő partnere és szervezője az MTA Ökológiai Kutatóközpont. Elkészült a nemzetközi együttműködések alapjául szolgáló „*Water in Hungary*” áttekintés, a kormány pedig elfogadta a Nemzeti Vízstratégiát és a végrehajtását biztosító intézkedési tervet.

A 2012 végén, Freund Tamás akadémikus vezetésével indult Nemzeti Agykutatási Program eddigi négyéves működése alatt elérte, hogy a magyar agykutatás megkerülhetetlen szereplővé váljon a nemzetközi tudományos életben. A program folytatódik, az újabb négyéves agykutatási program 6,5 milliárd forintból valósíthatja meg célkitűzéseit. Fontos cél, hogy a korábbi jó együttműködések folytatódjanak, és ezúttal a pályázatok elbírálásánál nagyobb hangsúlyt fektetnek a már meglévő műszeres infrastruktúra optimális használatára.

A 2017. évi Alapszabály módosítása kapcsán az osztály több javaslatát *(állampolgárságtól független külső tagság, női akadémikusok számának növelése érdekében tett módosító indítvány, közgyűlési szavazásoknál szavazategyenlőség esetén a nemek számának figyelmen kívül hagyása, amely átvezethető majd az akadémikus választás szabályainál, az osztályelnök és az osztálytitkár működésére tett racionalizáló módosító javaslat, a tagintézeti igazgatók kiválasztásánál az osztály véleményének kötelező figyelembe vétele)* elfogadta a közgyűlés.

Magyarország is csatlakozott a legszélesebb körű európai élettudományi adatbázis-hálózathoz, az ELIXIR programhoz. A magyarországi csomópont elsősorban újszerű eszközökkel, szolgáltatásokkal és adatbázisokkal foglalkozik majd a fehérjeszekvencia- és fehérjeszerkezet-kutatás, a DNS-szekvencia-elemzés és a transzlációs orvostudomány területén. A csomópontot az MTA Természettudományi Kutatóközpontja vezető Patthy László akadémikus koordinációjával.

Osztálytag koordinálásával (Falus András) folyik a pályázati részvétel a 2016-2020 időszakra elnyert "A hazai egészségnevelés korszerű pedagógiai megközelítése a kortárs-oktatás segítségével; TANULJ-TANÍTSD-TUDD (TANTUdSZ)" c. programban.

Az osztály bizottsági szinten (*Ökológiai Tudományos Bizottság*) hozott állásfoglalást a felsőoktatást és a tudomány függetlenségét befolyásoló „CEU” kérdésben.

Az Ökológiai Tudományos Bizottság és a Diverzitásbiológiai Tudományos Bizottság állásfoglalásban fejezte ki aggodalmát az erdőtörvény 2017. évi, az erdei ökoszisztémát hátrányosan érintő tervezett módosítása kapcsán.

Precíziós gén-és genomszerkesztés az élhetőbb világért címmel a Magyar Tudományos Akadémia állásfoglalást adott ki, amely alapul vette az élettudományi osztályok közös nyilatkozatát, miszerint – összhangban az európai akadémiákkal – a genomszerkesztés mint precíziós nemesítés alapvetően különbözhet a genetikailag módosított organizmusok (GMO) létrehozásától. A genomszerkesztés esetében lehetőség van arra, hogy más fajból származó, idegen gén beépítése nélkül lehessen az élő szervezetek tulajdonságait jobbítani.

A Diverzitásbiológiai Tudományos Bizottság kezdeményezésére az élettudományi társosztályok és az MTA Ökológiai Kutatóközpont támogatja a bizottságnak a szűnyogállomány gyérítése kapcsán kiadott, közegészségügyi szempontokat figyelembe vevő állásfoglalását, ennek végső kialakítása az Akadémia felsővezetésének egyetértésével folyamatban van.

Jermy Tibor akadémikus végrendeletében az MTA-ra hagyta ingatlanvagyonának egy részét azzal, hogy az ingatlan értékesítéséből befolyt összeg feléből az Akadémia alapítványt hozzon létre, és az alapítványi összeg kamataiból évente fiatal biológus, elsősorban elméleti és alkalmazott zoológus egyetemi hallgatókat és kutatókat támogasson. Az alapítványi célokra befolyt összeg 27.000.000 Ft. A hagyatéki végzés, az osztály előkészítő munkája és a felsővezetői döntések alapján megalapításra került a „Jermy Tibor és felesége” díj.

Freund Tamás akadémikust választották a 2017-2020-as akadémiai ciklusra az MTA élettudományi alelnökévé.

Lénárd László akadémikus a Pécsi Akadémiai Bizottság új elnöke, Gergely Pál akadémikus ismét a Debreceni Akadémiai Bizottság elnöke.

A Szegedi Biológiai Kutatóközpont új főigazgatója Nagy Ferenc akadémikus.

Szathmáry Eörs akadémikus Széchenyi-díjat vett át a március 15-i ünnepségek alkalmából.

Kovács Mihály MTA doktora, Málnási - Csizmadia András MTA doktora és Nyitray László MTA doktora- megosztott Akadémiai Díjban részesült

Arany János- érem kitüntetésben részesült Tigyi Gábor külső tag

Wollermann Mária, az MTA doktora Eötvös József -koszorú kitüntetést kapott az MTÜ rendezvénysorozat keretében

Budapest, 2018. február 28.

Fésüs László
az MTA Biológiai Tudományok Osztályának elnöke